

11 MAY 2017

Shiraz, Iran

نقش کشاورزی پایدار در تأمین امنیت غذایی خانوارهای روستایی

حسین فراهانی^۱، مهری جهانسوزی^۲

^۱ استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زنجان، Farahani1354@gmail.com
^۲ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زنجان، m.jahansoozi86@gmail.com

چکیده

مهم‌ترین چالش جهان امروز، امنیت غذایی و تأمین نیاز اولیه‌ی انسان است. با وجود پیشرفت‌های صورت گرفته در عرصه کشاورزی، به دلیل افزایش چشم‌گیر جمعیت و محدود بودن منابع خاک، آب و سایر منابع طبیعی، محدودیت دسترسی به غذا و تغذیه‌ی مناسب همچنان به عنوان محسوس‌ترین و شدیدترین شکل فقر در سرتاسر جهان مشهود است. عدم تعادل بین رشد جمعیت و تولیدات کشاورزی، کشورهای در حال توسعه را با چالشی جدی رو به رو ساخته و فشار روز افزون جمعیت و محدودیت‌های ذخیره‌ی غذایی توجه جهانی را به تحقیق درباره‌ی محیط، غذا و تغذیه جلب کرده است. برابر اعلام سازمان خواربار و کشاورزی، بیشتر مبتلایان به سوء تغذیه در مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه سکونت دارند. که این امر بررسی امنیت غذایی خانوارهای روستایی و بهبود آن را ضروری می‌سازد. لذا این پژوهش با هدف تبیین نقش کشاورزی پایدار بر تأمین امنیت غذایی خانوارهای روستایی انجام شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد کشاورزی پایدار موجب بهبود محیط زیست و استفاده‌ی بهینه از منابع موجود می‌شود و در تأمین نیازهای غذایی انسان و ارتقا کیفیت زندگی کشاورزان و جوامع بشری نقش مهمی دارد و باعث پویایی اقتصادی می‌شود.

واژه‌های کلیدی - کشاورزی، کشاورزی پایدار، امنیت غذایی، توسعه روستایی

مقدمه

وضعیت تغذیه هر فرد و جامعه به عوامل متعددی از جمله عوامل فیزیکی، فیزیولوژیکی، فرهنگی، تکنولوژیکی، میزان درآمد، تعداد افراد خانوار، سطح تحصیلات، عوامل مذهبی، اکولوژیکی و غیره بستگی دارد. نوع و مقدار غذای مصرفی نژادها و فرهنگ‌های اجتماعی مختلف متفاوت است به طوری که کشورهای صنعتی دارای الگوی مصرف با ویژگی مصرف زیاد غذاهای حیوانی (گوشت، تخم مرغ، ماهی، شیر و چربی‌های حیوانی) هستند در حالی که در کشورهای در حال توسعه عمده غذای مصرفی غذاهای گیاهی می‌باشد. مطالعه الگوی مصرف مواد غذایی، سبب شناخت و ارزیابی وضعیت آن در جامعه شده و چگونگی مصرف منابع حیاتی و توزیع

دسترسی به مواد غذایی را نشان می‌دهد [۱]. مطالعات صورت گرفته در ایران نشان می‌دهد که ۶۵ درصد انرژی و بیش از نصف پروتئین در کشور از غلات تأمین می‌شود نان و غلات بیشترین درصد مصرف فرد را در بین گروه‌های غذایی در خانواده‌های روستایی دارد و بقیه گروه‌های غذایی، مثل شیر، لبنیات و گوشت به ترتیب در رده‌های بعدی مصرف قرار داشتند [۱]. افراد روستایی مثل بقیه افراد جامعه ممکن است دریافت مواد غذایی کافی نداشته باشند. در هندوستان برآورد شده است که کالری حاصل از پروتئین فقط برای ۶۰ درصد جمعیت روستایی کافی است و ۴۰ درصد جمعیت روستایی از سوء تغذیه رنج می‌برند [۲]. بررسی‌های انجام شده در ایران به منظور شناسایی علل بوجود آورنده مشکل تغذیه در کشور نشان داده است که بخش اعظم مبتلایان به مشکلات تغذیه‌ای در روستا زندگی می‌کنند و عمده مشکلات آنان مربوط به کمبود آهن و بیماری گواتر ناشی از کمبود ید می‌باشد بنابراین جامعه روستایی ایران اغلب با مشکلات نا امنی غذایی دست و پنجه نرم می‌کند [۱]. امنیت غذایی به دسترسی همه مردم در تمامی اوقات به غذای کافی برای داشتن یک زندگی سالم تعریف شده است [۳]. این در حالی است که نا امنی غذایی سد عظیمی فرا روی رفاه و توسعه یافتگی است و چنان چه به صورت ریشه‌ای و جدی چاره اندیشی نشود بی شک بشریت آینده مبهم پیش رو خواهد داشت. بنابراین مسئله امنیت غذایی مرزها را در هم می‌شکند و جهان شمول می‌شود؛ بدین جهت، حذف گرسنگی و سوء تغذیه باید جایگاه مهمی را در افکار و اندیشه‌های بشری باز یابد و بهبود امنیت غذایی باید به هدف کلیدی در تکامل انسان پذیرفته شده و از محورهای سیاست‌ها، اولویت‌ها و برنامه‌های توسعه قلمداد گردد [۴]. پژوهش‌هایی در زمینه کشاورزی پایدار و امنیت غذای صورت گرفته است. که در زیر به آنها اشاره شده است:

هولس (۱۹۹۱)، در مقاله‌ای با عنوان «چشم انداز جهانی توسعه پایدار: الزاماتی برای کشاورزی» ابتدا به بررسی گزارش کمیسیون پیرسون، برانت و برونتلان می‌پردازد و در ادامه به الزامات توسعه پایدار کشاورزی در جهان تأکید می‌کند. این مقاله رابطه بین کشاورز و مصرف کننده را تبیین و به طور خلاصه، سودمندی و تعالی منابع انسانی در دستیابی به شکل پایدار کشاورزی را هدف اصلی می‌داند [۵].